

УДК 355. 43

Т. А. Сутюшев, В. Ю. Панченко, П. В. Пістряк

ВЗАЄМОРОЗТАШУВАННЯ ІЗОЛЯЦІЙНИХ ТА ПОШУКОВО-УДАРНИХ СИЛ ВІЙСЬК ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОПЕРАЦІЇ З ЛОКАЛІЗАЦІЇ ТА НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО КОНФЛІКТУ

Надано варіанти взаємного розташування сил ізоляції та пошуково-ударних сил, а також їх бойових порядків, які можуть застосовуватись у спеціальній операції з локалізації та нейтралізації внутрішнього збройного конфлікту. Обґрунтовано необхідність вирішення певного переліку актуальних питань стосовно тактики застосування зазначених сил.

Постановка проблеми. Суспільно-політична ситуація, яка наразі склалася в нашій країні, за певних обставин не виключає можливості виникнення загрози внутрішнього збройного конфлікту в окремих її регіонах. Одним із джерел такої загрози можуть бути незаконні збройні формування (НЗФ). У зв'язку з цим зростає роль внутрішніх військ (ВВ) у забезпеченні внутрішньої безпеки держави.

Однією з пріоритетних форм застосування ВВ залишається їх участь у спеціальній операції з локалізації та нейтралізації внутрішнього збройного конфлікту, який може бути викликаний, як було зазначено вище, діями НЗФ, зокрема на тлі попередньо спровокованого масового безладдя. В умовах надзвичайного стану під час проведення спеціальної операції проти НЗФ значний за площею операційний район (наприклад, для проведення спеціальної операції оперативного-тактичного рівня його площа може становити понад 1 000 км²) вимагає широкомасштабного застосування військ, що в певних умовах є проблематичним у зв'язку з обмеженою кількістю особового складу, який реально може бути залучений до операції. Тому виникає питання щодо розроблення підходів до раціонального застосування наявного кількісного потенціалу військ. Особливо актуальним це питання є стосовно виконання завдання з ізоляції району проведення спеціальної операції. За нещодавно розробленими документами застосування військ на оперативного-тактичному рівні Збройними Силами України це завдання покладається на так званій ешелон ізоляції як елемент оперативного шиккування військ. Слід зазначити, що раніше питання щодо оперативного шиккування ВВ висвітлювалися у наукових виданнях і у подальшому відпрацьовувалися практично у процесі дослідницьких тактико-спеціальних навчань. У цілому на сьогодні з урахуванням певної визначеності завдань з ізоляції району спеціальної операції тактика дій військ у ході його виконання залишається проблемним питанням. Проте варто

зауважити, що вирішення цього питання буде пов'язане з визначенням варіантів бойових порядків військ з урахуванням зазначеного вище обмеження їх кількості, що в цілому є також окремою проблемою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У таких директивних документах внутрішніх військ, як статuti бойової служби, викладено засади блокування районів під час проведення спеціальних заходів, спрямованих проти учасників протиправних дій, і наведено нормативи щодо кількості особового складу внутрішніх військ для виконання цих завдань. При обмеженій чисельності військ виконання завдань з ізоляції районів спеціальної операції методом блокування з дотриманням статутних вимог можливе лише за окремими напрямками. У наведених документах не наводяться бойові порядки військ, а надається тільки перелік військових нарядів для виконання цього завдання. У відомій навчальній літературі, наприклад, теж наводяться військові наряди і практично немає матеріалу стосовно варіантів тактики дій і бойових порядків, які прийнятні для раціонального виконання зазначених завдань. За останній період варто відзначити матеріали наукових статей за спеціальними темами авторів О. С. Левченка, В. В. Довбні, Т. А. Сутюшева, що були опубліковані у журналі "Честь і закон" (у третіх номерах за 2007 і 2008 рр.) та у "Збірнику наукових праць Харківського університету Повітряних Сил ЗСУ" (у вип. 1 за 2007 р.), а також робочі матеріали проведених на базі Кримського ТрК у травні 2008 р. дослідницьких тактико-спеціальних навчань. Однак у цих матеріалах не наводиться перелік можливих варіантів взаємного розташування сил ізоляції і пошуково-ударних сил, а також їх бойових порядків, прийнятних для раціональних способів вирішення завдань з ізоляції районів спеціальних операцій.

Метою статті є надання можливих варіантів взаємного розташування сил ізоляції і пошуково-ударних сил, а також їх бойових порядків з

урахуванням їх обмеженої кількості в сучасній спільній спеціальній операції з локалізації та нейтралізації внутрішнього конфлікту.

Виклад основного матеріалу. Такі терміни, як ізоляція операційного району, ізоляція району проведення спеціальної операції, ешелон ізоляції, використовуються вітчизняними фахівцями у питаннях з оперативного мистецтва та оперативного застосування внутрішніх військ порівняно недавно. Ці терміни, на думку авторів, несуть більш глибоке смислове навантаження, ніж відповідні терміни з ключовим словом “блокування”, яке дотепер використовується у статутах внутрішніх військ. Насамперед, це підтверджується більш поширеними функціями, які передбачають дії з ізоляції, наприклад, додатковими функціями контрольно-пропускового режиму, тобто з фільтрації людських ресурсів та матеріальних засобів, які необхідно контролювати як при легальному, так і нелегальному перетинанні ними меж району проведення спеціальної операції, що є особливо важливим, якщо він належить до прикордонної зони. Зазначимо також і таку функцію, як перешкоджання перетинанню меж району силами протилежної сторони не тільки у напрямку із району – назовні, але і в зворотньому напрямку. Тому бойові порядки сил ешелону ізоляції доцільно будувати з урахуванням і цієї особливості. Цьому, крім іншого, сприятиме й реалізація під час виконання завдання з ізоляції одного з основних принципів оперативно-тактичної концепції – “глибока ізоляція операційного району (району спеціальної операції)”, запропонованому у науковій статті [1] і розвиненому далі авторами Т. А. Сутюшевим і Ю. В. Аллеровим у науковій статті за спеціальною темою, що була опублікована у “Збірнику наукових праць Харківського університету Повітряних Сил ЗСУ” (у вип. 3 за 2008 р.). Усе це було враховано при побудові сил ешелону ізоляції на згаданих вище дослідницьких тактико-спеціальних навчаннях.

Одним із пріоритетних факторів, який впливатиме на визначення бойових порядків військ в ешелоні ізоляції, буде схема його взаємного розташування з пошуково-ударним ешелonom. У науковій статті за спеціальною темою, що була опублікована одним із авторів даної статті у “Збірнику наукових праць Харківського університету Повітряних Сил ЗСУ” (у вип. 1 за 2007 р.), було запропоновано одну з

можливих схем взаємного розташування зазначених ешелонів, яка розроблена на основі прогностичної моделі шиккування сил у спеціальній операції. На схемі (див. рис. 1) зображені основні варіанти взаємного розташування ешелонів ізоляції та пошуково-ударного ешелону, розроблені на базі цієї моделі.

Нагадаємо, що у наведених вище виданнях була визначена двокомпонентна структура пошуково-ударного ешелону: наземна компонента (в основному, для виконання пошукових завдань у районі спеціальної операції) і повітряна (головним чином, для виконання ударних завдань з використанням авіації за викликом наземної компоненти). Варіант *а* передбачає розміщення пошуково-ударного ешелону не тільки за смугою, але й у смузі розташування ешелону ізоляції, що сприяє скороченню часу реакції повітряної компоненти пошуково-ударного ешелону на виклики наземної компоненти з операційного району і водночас зменшує глибину розташування військ на відповідній ділянці. За певних умов пошуково-ударний ешелон може займати проміжки між елементами ешелону ізоляції (див. рис. 1б) і навіть частку смуги його розташування (див. рис. 1в). Для збільшення глибини ізоляції району проведення спеціальної операції, наприклад на напрямках, що прогнозуються, варіанти *б* і *в* можна трансформувати, розташовуючи бойові порядки пошуково-ударного ешелону за ешелonom ізоляції.

Стосовно місця розташування повітряної компоненти пошуково-ударного ешелону пріоритетною вимогою для його дій у спеціальній операції оперативно-тактичного рівня є час реакції цієї компоненти на об'єкти-цілі в операційному районі. За особливостями дій НЗФ цей час не повинен перевищувати 15–20 хв за умови чергування льотних екіпажів у готовності, не нижчій за другу.

Бойовий порядок військ в ешелоні ізоляції доцільно будувати на базі окремих або зведених у складі роти у сторожовому загоні взводів у сторожових заставах. Елементи, розташовані таким чином, сприяють більш ефективному виконанню завдань з охоронення, тобто протидії просочуванню противника. На вузьких ділянках, де прогнозується високий рівень імовірності спроб противника до просочування, доцільно будувати бойовий порядок, спираючись на схему розташування взводу у секретах з виділенням

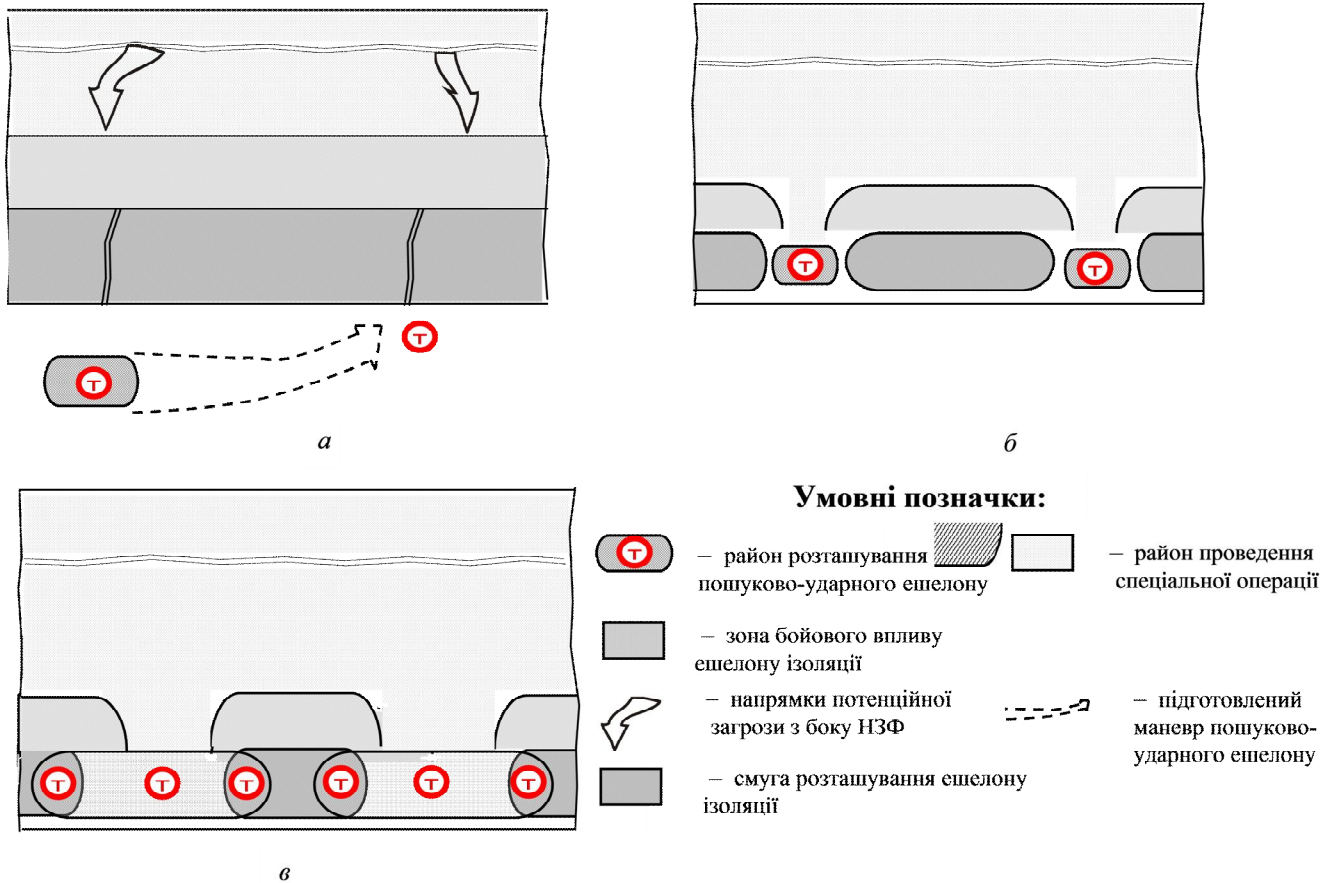

Рис. 1. Варіанти можливого взаємного розташування ешелону ізоляції та пошуково-ударного ешелону: а – при достатній (нормативній) кількості особового складу; б, в – при недостатній кількості особового складу

резерву у складі відділення (рис. 2). Апробація наведеної схеми у польових умовах гірсько-лісної місцевості підтвердила її перспективу на широке використання не тільки в цих умовах, але й в інших.

Рис. 2. Схема розташування взводу у системі секретів з виділенням резерву

Щодо ділянок, на які з високим ступенем достовірності зорієнтовані напрями можливих спроб противника стосовно прориву ешелону ізоляції, то на них бойовий порядок слід будувати, як заслін у двохешелонній побудові: у першому ешелоні – розвідувальна засада, у другому – вогнева (рис. 3).

Під час відпрацювання такої схеми у польових

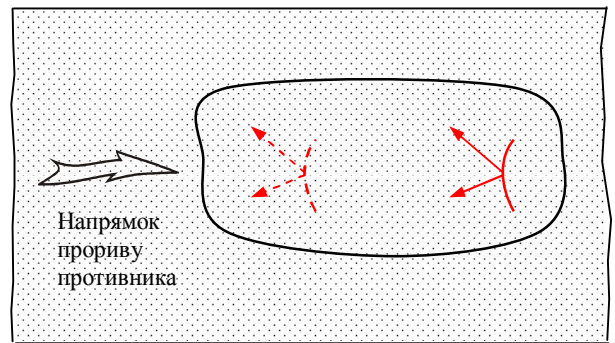

Рис. 3. Побудова заслону

умовах підлягали дослідженню і визначенню порядок дій цих ешелонів та їх взаєморозташування. Відпрацьований у процесі дослідження порядок дій [виявлення та розпізнавання противника розвідувальною засадою – передача даних вогневій засаді – перепуск противника через себе першим ешелоні – передача уточнених даних другому ешелону (вогневій засаді) – спільне необхідне перегрупування сил – знищення (знешкодження) противника], а також визначена дистанція між елементами до подвійної відстані ведення кинджального вогню у цілому за кінцевими

результатами були охарактеризовані як раціональні. Стосовно загального бойового порядку пошуково-ударного ешелону слід зазначити доцільність його побудови за такими складниками, як наземна та повітряна компоненти, які, у свою чергу, мають вихідну та подальші схеми бойових порядків. Вихідна схема бойового порядку наземної компоненти пошуково-ударного ешелону повинна бути прив'язана до точок виведення (що знаходяться за межами району проведення спеціальної операції) її підрозділів на об'єкти впливу. Ці точки визначаються з урахуванням особливостей системи спостереження противника за наземним, повітряним і, можливо, за морським простором, а також за рівнем навантаження особового складу, що залежить від маршруту, вибраного для підходу до об'єктів впливу. Подальші схеми бойових порядків цієї компоненти можуть бути подібні до традиційних, які використовують підрозділи військової та спеціальної розвідки. Вихідна схема бойового порядку повітряної компоненти пошуково-ударного ешелону має базуватися на реалізації можливостей патрульних сил і засобів, що можуть забезпечити надійне прикриття призначеного проміжку у смузі ізоляції району спеціальної операції (рис. 4).

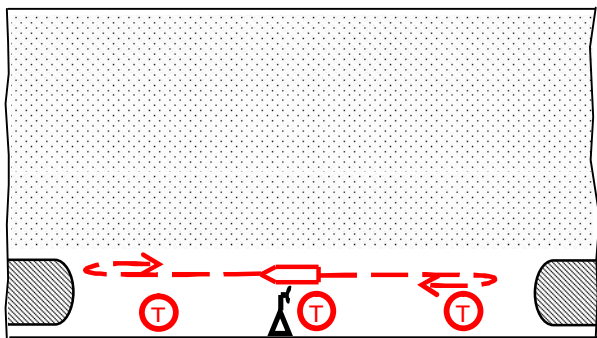

Рис. 4. Бойовий порядок повітряної компоненти

Ближче до флангів цих проміжків обладнуються посадкові майданчики, які повинні контролюватися спеціально призначеними нарядами, що призначені для забезпечення виконання завдань передових груп повітряного десанту, авіанаведення та цілевказування. Для скорочення часу реакції на виконання десантних завдань посадкові майданчики можуть бути розташовані і всередині цих проміжків. На них можуть бути розташовані пости наземних радіолокаційних станцій ближньої розвідки, наприклад Державної прикордонної служби, а також інші її наряди, якщо район спеціальної операції повністю або частково знаходиться в зоні її відповідальності.

Подальші схеми бойових порядків можуть бути

подібні (як і для наземної компоненти) до традиційних, але для іншого профілю дій, наприклад десантно-штурмових. У зв'язку з цим визначення бойових порядків зазначених ешелонів, а також тактики їх дій може бути предметом майбутніх досліджень.

Висновки

1. Запропоновані варіанти взаємного розташування ешелонів ізоляції та пошуково-ударного ешелону, а також їх бойові порядки можуть бути прийнятні для різних рівнів кількісного забезпечення цих ешелонів особовим складом.
2. Розглянуті варіанти забезпечують достатню загальну оперативну рухомість військ як на початку спеціальної операції, так і на дальших її етапах.
3. Заслужують на особливу увагу і потребують наукового обґрунтування такі питання:
  - визначення загального підходу до обґрунтування рівня побудови ешелону ізоляції вглиб;
  - розроблення методики для розрахунку потрібного часу реакції повітряної компоненти пошуково-ударного ешелону стосовно завдань його спрямованості, що виникають у районі спеціальної операції;
  - визначення принципів та порядку передачі функцій повітряної компоненти пошуково-ударного ешелону в смузі ізоляції при аеромобільному перекиданні елементів цього ешелону в район проведення спеціальної операції;
  - визначення періодів та порядку зміни військ ешелонів ізоляції та пошуково-ударного ешелону, а також їх релаксації під час тривалої спеціальної операції;
  - визначення порядку виведення військ зазначених ешелонів у райони зосередження та розгортання, а підрозділів наземної компоненти пошуково-ударного ешелону – і на точки виведення на об'єкти впливу.

Список використаних джерел

1. Сутюшев Т. А. Принципи стратегії внутрішньої воєнної безпеки держави та оперативно-тактичної концепції застосування сил і засобів у внутрішньому збройному конфлікті / Т. А. Сутюшев // Честь і закон. – Х.: Акад. ВВ МВС України, 2008. – № 2. – С. 3–6.

Стаття надійшла до редакції 27.11.2009 р.